

Täysistunto

Torstai 22.2.2024 klo 15.59—20.25

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 104/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.54 **Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä eli niin kutsutua ASA-lakia. Esityksessä ASA-lakiin ehdotetuilla muutoksilla on tarkoitus kansallisesti panna täytäntöön työntekijöiden suojelemisesta syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille tai perimän muutoksia aiheuttaville aineille altistumiseen työssä liittyviltä vaaroilta koskevan direktiivin muutos, niin sanottu syöpädirektiivin päivitysdirektiivi. Syöpädirektiivin vähimmäisvaatimusten tarkoituksena on työntekijöiden suojele Euroopan unionin tasolla direktiivissä tarkoitetuilta altisteilta.

Esityksen keskeiset ehdotukset johtuvat syöpädirektiivin päivitysdirektiivistä. Syöpädirektiivin päivitysdirektiiviin perustuen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ASA-lakia siten, että sen soveltamisala laajenisi kattamaan lisääntymiselle vaaralliset tekijät. Esityksessä ehdotettu keskeisin muutos on työnantajan luettelonpitovelvollisuuden laajeneminen lisääntymiselle vaarallisiin tekijöihin ja niille altistuviin työntekijöihin. Esityksessä ehdotetaan, että työnantajan tulisi pitää luetteloa lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä ja säilyttää nämä tiedot viisi vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä luetteloon. Tietoja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuneista työntekijöistä ei ilmoitettaisi eteenpäin valtakunnalliseen ASA-rekisteriin.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan, työturvallisuussäännöksiä valmistelevan neuvottelukunnan asettamassa kolmikantaisessa HTP-jaostossa. Esitysluonnoksesta on järjestetty kirjallinen lausuntokierros. Esitys on käsitelty ja hyväksytty kolmikantaisessa työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa. Jäsenvaltioiden on saatettava päivitysdirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 5.4.2024. Tämän vuoksi ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1.4.2024. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2024 vp

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia esittelystä, ja sitten mennään puhujalistaan. — Edustaja Reijonen.

17.57 Minna Reijonen ps: Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Iso kiitos myös ministerille esittelystä. Todellakin nyt käsittelemme tätä syöpärekisteriasiaa, ja syöpähän on aina vakava asia, vaikka hoitokeinojakin siihen on, mutta silti se on aina vakava asia. Nyt käsitellään tätä esitystä laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille, siis aineille, jotka aiheuttavat tällaisista syöpäsairauksien vaaraa, ja niille kaikille menetelmille, mitä ihmiset voivat ammatissaan kohdata. Semmoinen luettelo näistä nyt sitten on.

On ihan hyvä, että nyt viimeinkin tähän tulee sitten tällaiset lisäykset, mitkä voisivat vaikuttaa tähän altistukseen lisääntymiselle vaarallisille tekijöille. Tosi hyvä, että näitäkin nyt sitten ruvetaan pitämään yllä. Ja viisi vuotta olisi se, että niitä säilytettäisiin, se on tärkeä. Kun tietoa on maailmassa tullut näistä vaarallisista aineista, niin on todella tärkeää, että tätä nyt hyödynnetään, ja nythän tätä on mahdollista hyödyntää. Jotenkin toivoisi, että olisi vaikka aikaisemminkin tullut tällainen asia voimaan, kun siitä olisi ollut varmasti paljon apua, mutta hyvä, että tämä nyt on tulossa. Että kiitoksia tästä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Juvonen.

17.58 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on siis hallituksen esitys, jolla ehdotetaan muutettavaksi lakia syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä. Eli tämän esityksen mukaan soveltamisalaa laajennetaan kattamaan lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä ja lisääntymiselle vaarallisille tekijöille altistuvia työntekijöitä.

Arvoisa puhemies! Vuonna 2019 käsitelimme täällä eduskunnan salissa ASA-rekisteriä, ja silloin nostin esille tämän asian, miten tärkeää on ennaltaehkäistä syöpätapauksia pitkällä aikavälillä, koska se, mihin tänään altistumme, voi konkretisoitua vasta sitten vuosikymmenien kuluessa. Hallitusohjelmassa on nostettu yhdeksi tavoitteeksi muun muassa syöpäsairauksien ennaltaehkäisy. Nämä ovat niitä tarttumattomia tauteja, joita hallitus sitoutuu ennaltaehkäisemään kuten myös erilaisia kansansairauksia.

Tässä hallituksen esityksessä mainitaan tämä ASA-rekisteri. No, mikä ihme se ASA-rekisteri sitten on? Se on työntekijöiden rekisteri, johon luetteloidaan ne työntekijät, jotka altistuvat työssään kyseisille syöpää altistaville tekijöille merkittävästi enemmän kuin sellaiset henkilöt, joilta puuttuu tällainen erityinen altistuminen. Ja on tärkeää, että me saamme tietoa siitä, mikä altistaa syöväälle.

Syöpävaarallisia aineita ovat esimerkiksi erilaiset metallit, nikkeli, kromi, kadmium-yhdisteet, bentseeni ja asbesti, ja se asbesti on erityisesti aihe, josta olen täällä tehnyt kirjallisen kysymyksen — ehkä useamminkin — kuten myös radon, jotka ovat molemmat syöpävaarallisia aineita. Onneksi asbestia ei enää tänä päivänä työpaikoilta löydy, sehän on rakennustyömailla kielletty. Vuonna 1974 sitä rajoitettiin, ja vuonna 1994 se sitten kiellettiin. Sitä oli lattiamateriaaleissa, eristelevyissä, kattorakenteissa, jopa saunan kiukaiden päällä asbestilevyinä. Mutta hyvin moni ikääntynyt ihminen tällä hetkellä on voinut asbestin kanssa toimia ja siitä syystä nyt sitten sairastuu esimerkiksi syöpään.

Arvoisa puhemies! Hyvä ministeri, kysyisin teiltä lausuntopalautteesta. Kun täällä Tietosuojavaltuutetun toimisto on antanut kommenttinsa ja pitää tärkeänä, että työnantaja pitää luetteloa lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä, mut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2024 vp

ta toivoo, että näitä tietoja ei ilmoitettaisi ASA-rekisteriin, niin miten tähän kommentoitte ja mitä tämä mahtaa tarkoittaa? Toki tässä on yksityisyyden suoja myös, mitä varmasti valiokunnassa joudutaan paljon pohtimaan. Aina kun ihminen tiedot rekisteröidään, niin ne ovat jossakin rekisterissä, ja siinä on myös tietosuojakysymykset silloin kysymyksessä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Viitala.

18.01 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Suomessa kärsitään edelleen liikaa estettävissä olevista syöpäsairauksista. Meidän on tehtävä uudistuksia, joilla osoitamme, että olemme sitoutuneita edistämään työntekijöiden terveyttä ja turvallisuutta työpaikoilla.

Tutkimusten mukaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville tekijöille altistuu edelleen liian moni työntekijä. Erityisesti pienillä ja keskisuurilla yrityksillä on haasteita tunnistaa, arvioida ja hallita syöpäsairauden vaaraa aiheuttavia tekijöitä.

Olen itsekin nähnyt työsuojeluvaltuutettuna työkaverin sekä hyvän ystävän taistelun syöpää vastaan sekä sen pohdinnan, oliko syövän aiheuttajana heidän työolosuhteensa. Meidän täytyy voida tunnistaa paremmin työympäristön vaikutus syövän aiheuttajana nykyistä paremmin.

Emme ole aiemmin tunnistanee kansallisesti riittävän tiukkoja raja-arvoja monelle karsinogeenille, joista esitys muuttaa suhtautumista kolmeen: akryylinitriinille, karsinogeenisille nikkeliyhdisteille ja bentseenille. Nämä aineet ovat yleisiä monilla aloilla kuten kemianteollisuudessa, metalliteollisuudessa, rakennusallalla ja öljy- ja kaasuteollisuudessa.

Suomi on aina ollut edelläkävijä työsuojelutoiminnoissa ja noudattanut tiukkoja standardeja syöpäsairauden vaaraa aiheuttavien tekijöiden osalta. Meillä on jo olemassa olevaa lainsäädäntöä ja toimintatapoja, jotka vastaavat pitkälti direktiivin vaatimuksia. Toivonkin, että hallituksen esitys ei muuta vain sääntelyä vaan myös asennoitumista syövän torjuntaa kohtaan entistä aktiivisemmaksi.

Mietin kuitenkin, olisiko tiedot parempi säilöä ASA-rekisteriin Työterveyslaitokselle eikä yrityksille. Säilytysaika voisi olla myös pidempi kuin viisi vuotta. Ei ole syytä lisätä työnantajien hallinnollista taakkaa. Se myös mahdollistaisi laadukkaamman tutkimuksen sekä turvallisemman säilytyksen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Malm.

18.03 Niina Malm sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys, jossa työnantajan tulisi pitää luetteloa lisääntymiselle vaarallisista aineista ja tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä sekä säilyttää nämä altistumistiedot viisi vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä, huolettaa minua.

Olen usean asiantuntijatahon kanssa samaa mieltä siitä, että olisi parempi keskittää tiedon säilytys esimerkiksi juuri mainitun Työterveyslaitoksen osarekisteriin ja säilyttää tietoja siellä ainakin kymmenen vuotta, ei viittä. Näin varmistettaisiin tasapuolisuus ja varmuus siitä, että tarvittaessa tieto löytyy, kun sitä oikeasti tarvitaan. Tietoja voidaan myös hyödyntää paremmin tutkimuksen käyttöön ja näin ennakoita ja rakentaa parempaa työturvallisuutta tulevaisuuteen ja toivottavasti myös ehkäistä työperäisiä syöpiä.

Kun asiaa pohtii yksittäisen työntekijän näkökulmasta, niin silloin, kun altistus tai jopa sairastuminen tapahtuu työpaikalla, on asian dokumentoinnilla valtavan suuri merkitys.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2024 vp

Pystytään tekemään päätökset vastuunjaosta sekä aloittamaan myös tarvittavat toimenpiteet ajoissa, eikä erilaisille tulkinnoille jää sijaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten edustaja Juvonen, ja sitten, mikäli puhelista... Yleensäkin tapana on antaa vielä ministerille puhujalistan lopuksi vastauspuheenvuoro. — Mutta nyt ensin edustaja Juvonen.

18.05 Arja Juvonen ps: Arvoisa rouva puhemies! Syöpään altistuminen on pitkä ketju, ja esimerkiksi asbesti ja tupakka yhdessä lisäävät keuhkosityövän riskiä. Eli hyvin monien ikääntyneiden, jotka ovat silloin nuoruudessa asbestin kanssa olleet tekemisissä ja sitten esimerkiksi olleet tupakoitsijoita, riski on hyvin suuren suuri, joskin nykyajan lääkkeet, erilaiset hoitotoimenpiteet ja leikkaukset pelastavat ihmisiä. Haluankin kiittää hallitusta huomiosta tutkijakoulutukseen ja siihen, että panostetaan osaamistason nousuun ja suomalaisen tutkimukseen.

Suomalainen syöpätutkimus on urauurtavaa. Meillä on valtavan hyvää tietoa ja edistykseellisyttä jo sieltä vuosikymmenien takaa kohdunkaulan syöpien ennaltaehkäisyssä ja kondyloomaviruksen yhteyden löytämisessä siihen, että kohdunkaulan syövät lisääntyvät. Tämä on erittäin hieno asia. Mutta kaikkia näitä sairauksia, myös syöpää, voidaan ennaltaehkäistä vaikuttamalla reilusti ja runsaasti näihin erilaisiin riskitekijöihin. Ja haluan nostaa tässä vielä esille sen, että tupakointi, alkoholinkäyttö, ruokavalio, liikkumattomuus ja ylipaino ovat kaikki myös niitä tekijöitä, jotka lisäävät mahdollisuutta sairastua erilaisiin sairauksiin elämän aikana.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja nyt ei ole muita puheenvuoroja, mutta jos ministeri haluaa vastata, niin olkaa hyvä.

18.06 Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos jälleen kerran syvällisistä ja laadukkaista puheenvuoroista ja asiallisista huomioista, jotka tähän esitykseen liittyivät.

Ehkä se, minkä kysymyksenä tunnistin, liittyi tähän tietojen säilytysaikaan ja -paikkaan. Eli altistumistiedot sisältävät henkilötietoja, niin kuin on todettu, ja valmistelussa on otettu erityisesti huomioon henkilötietojen suoja ja sitä koskeva sääntely, ja se on ollut tässä valmistelussa aivan ytimessä.

Kun tässä viitattiin tietosuojavaltautettuun, niin esitysluonnoksessa lausuntokierroksen aikana nimenomaan Tietosuojavaltautetun toimistosta saadussa lausunnossa tietosuojavaltautettu piti perusteltuna, että lisääntymiselle vaarallisia tekijöitä koskevien altistumistietojen säilytysaika on rajoitettu viiteen vuoteen. Lisäksi Tietosuojavaltautetun toimisto piti lausunnossa tarkoituksenmukaisena tietojen säilytyksen rajoittamisen kannalta, että työnantaja pitää luetteloa lisääntymiselle vaarallisista tekijöistä ja niille altistuvista työntekijöistä, eikä näitä tietoja velvoitettaisi ilmoittamaan ASA-rekisteriin. Toivon kuitenkin, että eduskunta tästä vielä kuulee asiantuntijoita, niin kuin normaalissa lainvalmisteluprosessissa kuuluu, ja tietysti jatkokehittäminenkin on tulevaisuudessa mahdollista. Mutta itseäni rauhoitti se, että Tietosuojavaltautetun toimiston lausunto oli tästä näin selkeä. — Kiitos, ei oikeastaan muuta lisättävää jo käytyyn keskusteluun.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2024 vp

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.